

Bogumiła Połeć

Porównanie wybranych cech osobowości i percepcji studentów I roku studiów stacjonarnych

Nauczyciel i Szkoła 3-4 (16-17), 130-151

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Bogumiła Połec

Porównanie wybranych cech osobowości i percepcji studentów I roku studiów stacjonarnych

Problem badań

Okres studiów przypada na przełom dwóch ważnych faz rozwojowych: fazy późnej adolescencji oraz wczesnej dorosłości. Zewnętrzna sytuacja młodych ludzi w tym okresie przypomina jeszcze sytuację dziecka: są zależni finansowo od rodziców, nie podejmują pracy, lecz uczą się dalej, są wciąż poza problemami bytowymi człowieka dorosłego. Z drugiej strony pojawia się wiele cech dorosłości: młodzi ludzie podejmują samodzielne decyzje, realizują plany życiowe, tworzą stabilne związki emocjonalne i seksualne. Pełną dorosłość będą wykazywać jednak dopiero około 25 roku życia.

Początek studiów jest okresem, w którym młodzież kończy fazę dorastania; większość studentów ma w tym czasie 18 lub 19 lat. Osiągnięcie pełnej dojrzałości jest procesem długotrwałym, w pewnym stopniu uzależnionym od kontekstu społeczno - ekonomicznego (Zazzo 1972). W przypadku studentów ten właśnie kontekst stawia ich w położeniu osób mniej dojrzałych niż np. ich pracujących rówieśników. Ta różnica staje się niejednokrotnie przyczyną konfliktów lub rozdzwiewu pomiędzy studentem a jego znajomymi sprzed okresu studiów, którzy dalszej nauki nie podjęli.

Proces dorastania struktur osobowościowych jest jednak w okresie pomaturalnym prawie ukończony. Młodzież ma za sobą kryzys tożsamości, sformułowana zostaje koncepcja przyszłości. Dlatego fazę dorastania kończą zmiany w sferze psychicznej, głównie w obrazie samego siebie, odkrycie sensu swojego istnienia, odnalezienie własnej tożsamości i zdolność decydowania o sobie. (Strelau 2000).

W literaturze przedmiotu znajdujemy bogaty materiał dotyczący związku pomiędzy cechami osobowości a studiowanym kierunkiem. Wyniki badań nad zróżnicowaniem osobowości studentów różnych kierunków studiów nie są jednoznaczne.

Niejednokrotnie stwierdza się niezgodność między kierunkami ścisłymi a humanistycznymi i artystycznymi. (Ochmański 1991, Czarnecki 1972) Wnioski z badań wskazują na wyraźny związek między stopniem konkretyzacji studiowanej dziedziny a umiejętnościami przystosowawczymi. Studenci kierunków ścisłych i praktycznych (matematyki, handlu, pedagogiki) mają znacznie mniejsze trudności w adaptacji, niż ich koledzy studiujący na kierunkach ogólnych, jak np. polonistyka i szkoły artystyczne. Przypuszczalnie wpływ czynników działających podczas studiów na proces neurotyzacji jest mniejszy, niż wpływ trwałych cech osobowości na wybór danego kierunku studiów (Susułowska, Nęcki 1977). Studenci przeżywający poważne problemy wewnętrzne częściej interesują się naukami humanistycznymi niż ci, którzy takich kłopotów nie mają (Wise 1959 za: Susułowska, Nęcki opus cit.).

Ciekawe badania (Berejter i Freedman 1962 za: Susułowska, Nęcki opus cit.) wykazały bardzo duże różnice między osobowością młodzieży różnych kierunków studiów pod względem dwu dymensji: „konwencjonalizm - niekonwencjonalizm” oraz „dojrzałość społeczna - brak dojrzałości”. Zestawiając wyniki badań wg tych wymiarów uzyskano cztery grupy kierunków studiów o odmiennym sposobie przystosowania do warunków szkoły wyższej:

- niekonwencjonalizm - dojrzałość społeczna (studenci historii, teatru i antropologii)
- niekonwencjonalizm - brak dojrzałości społecznej (studenci filozofii, psychologii, anglistyki (tu jako języka ojczystego), filologii klasycznej, zoologii i muzyki)
- konwencjonalizm - dojrzałość społeczna (studenci socjologii, ekonomii, historii sztuki nauk politycznych i pedagogiki)
- konwencjonalizm - brak dojrzałości społecznej (studenci romanistyki, kultury, chemii, religii, matematyki, iberystyki i fizjologii)

Ekstremalne wyniki w poszczególnych skalach uzyskali studenci kierunków:

- niekonwencjonalizm- kierunek filozoficzny,
- konwencjonalizm - kierunek fizjologia,
- dojrzałość społeczna- kierunek ekonomiczny, nauki polityczne i teatr,
- brak dojrzałości społecznej - filologia klasyczna .

Podobne badania, dotyczące dymensji: „realizm - fantazja” przeprowadzono na uniwersytecie w Birmingham (Wankowski 1973) .Duże nasilenie cech tej dymensji pokrywa się z wymiarem „zrównoważenie - neurotyczność”. Najbardziej neurotyczni byli studenci nauk humanistycznych, historii, filologii i nauk społecznych. Najbardziej zrównoważeni okazali się być studenci medycyny i nauk przyrodniczych, nauk technicznych i matematyki.

Neurotyzm jest jedną z najczęściej opisywanych cech osobowości. Uwarunkowany biologicznymi cechami organizmu, pozostaje także w pewnym związku z oddziaływaniem środowiska. Osoby neurotyczne charakteryzują się małą

tolerancją na stres (fizyczny i psychiczny), brakiem zrównoważenia emocjonalnego, szybko ulegają silnym i trwałym emocjom, łatwo przeżywają lęk, napięcie i inne zaburzenia nerwicowe. Słabo tolerują sytuacje frustrujące i konfliktowe (Sanocki 1981). Według H.J.Eysencka (1990) neurotyczność jest jednym z tzw. superczynników (obok ekstrawersji i psychotyczności) i jest złożona z takich cech, jak: lęk, przygnębienie, poczucie winy, niska samoocena i napięcie.

J. Wankowski (1973) wskazuje na zależność jaka występuje pomiędzy preferencją kierunku studiów a cechą ekstrawersji i introwersji. Ekstrawertycy to osoby zorientowane na praktykę; są nimi studenci stomatologii i kierunków technicznych. Introwertycy to osoby zorientowane na teorię; są nimi studenci fizyki i matematyki. Ekstrawertycy są otwarci, impulsywni i energiczni. Chętnie nawiązują kontakty towarzyskie, preferują ruch, działanie. Czytanie w samotności jest dla nich nużące, uwagę i aktywność kierują na świat zewnętrzny. Eysenck (opus cit.) podaje, że ekstrawersja składa się ponadto z cech: asertywność i poszukiwanie doznań i jest przeciwieństwem introwersji. Duże nasycenie tej cechy wykazuje pewien związek z psychotyzmem, ponieważ niesie ze sobą impulsywność i brak samokontroli.

Introwertycy są mało towarzyscy, zamknięci w sobie, preferują spokój i uporządkowanie. Nie interesuje ich świat zewnętrzny, są nieco pesymistyczni, sumienni, wolą czytać książki niż zajmować się rozmowami z ludźmi. Preferują zawody nie wymagające częstych kontaktów z ludźmi. U podstaw ekstraintrowersji leży fizjologiczny mechanizm oparty o wzajemne relacje między procesami pobudzenia i hamowania w układzie nerwowym (Strelau 1995, Sanocki 1981).

W badaniach M. Susułowskiej i Z. Nęckiego (1977) studenci okazali się być bardziej neurotyczni i bardziej introwertyczni niż ogólna populacja ludzi młodych. Wyniki potwierdzają ogólną tendencję, wedle której studenci preferujący kierunki praktyczne (matematykę, medycynę, inżynierię, itp.) są najbardziej zrównoważeni; studenci kierunków humanistycznych, jak np. polonistyka, oraz szkół artystycznych najbardziej neurotyczni. Podobne wyniki uzyskał K. Czarnecki (1972).

Trzeci z superczynników H.J. Eysencka, psychotyczność da się opisać (za: Strelau 1998) jako przeciwieństwo kontroli impulsów, składające się z takich cech jak: agresja, chłód emocjonalny, egocentryzm, sztywność sądów, bezosobowy stosunek do ludzi i impulsywność. Wymiar ma powiązania z patologią, duże nasilenie cechy może mieć związek z przestępczością i psychopatią. Zdaniem H. Davisa (1974) psychotyczność nie ma nic wspólnego z psychozą, jest natomiast bardziej ogólnym niż neurotyczność wskaźnikiem emocjonalności ściśle związanej z agresywnością i negatywnym stosunkiem do świata. Wspomniany wyżej związek psychopatii z ekstrawersją wyraża się występowaniem ekspansji społecznej, oznacza

kontakty oparte na makiawelistycznym podejściu do ludzi i raczej instrumentalny do nich stosunek niż tzw. „łgnięcie” do nich. Zakłada się także, że poszukiwanie mocnych wrażeń, które charakteryzuje osoby ze skłonnością do psychopatii spowodowane jest mniejszą wrażliwością systemu nerwowego na bodźce płynące ze środowiska, czyli mniejszą reaktywnością. (Zukerman 1978, za Pospiszyl 1985) Ponadto obserwuje się deficyt lęku, jako konsekwencję słabego tworzenia odruchów warunkowych. Sam H.J.Eysenck (1981, za Pospiszyl 1985) opisuje jednostkę charakteryzującą się wysokim wskaźnikiem psychotoczności jako człowieka samotnego, nie zważającego na ludzi, czasem okrutnego i pozbawionego wszelkich uczuć empatycznych, złośliwego i bawiącego się kosztem innych. Jest to człowiek sprawiający wrażenie dziwaka, samotnika, poszukując mocnych wrażeń jest przy tym całkowicie niewrażliwy na sprawy innych.

Czy jakiś kierunek studiów ma większe niż inny nasilenie tej cechy?

Wnikliwe badania dotyczące osobowości studentów pedagogiki przeprowadziła K. Pluta (1987). Wyniki są dość pesymistyczne: przyszli nauczyciele charakteryzują się małą autonomią wewnętrzną, wrogością, lękiem, przejawiają małą odporność na stres, wysoką potrzebę dominacji i zależności. Mają skłonność do reakcji nerwicowych i blokad emocjonalnych utrudniających rozwój poznawczy. Pedagodzy przejawiają małą tolerancję, małą wyobraźnię i tendencję do skrajnych wartościowań. Studenci pedagogiki kierują się konkretnymi i egoistycznymi motywami, tworzą niedojrzałe cele życiowe, a także zauważa się u nich brak zaangażowania społecznego. W tej grupie studentów można by się spodziewać większych niż na innych kierunkach kłopotów w przystosowaniu społecznym. Tak jednak nie jest.

Poziom zdolności intelektualnych rzeczywiście bardzo wyraźnie wyróżnia studentów w ogólnej populacji, jest on wyższy niż wśród ogółu ludności (Susulowska, Nęcki 1977). Dzieje się tak za sprawą wstępnej i późniejszej selekcji osób mniej zdolnych oraz rozwoju intelektualnego podczas studiów (Strelau 1998). Różnica między kierunkami studiów pod względem poziomu inteligencji dość jednoznacznie określa, że najwyższe wyniki w skalach badających poziom funkcjonowania intelektualnego uzyskują studenci kierunków ścisłych: fizyki, matematyki, inżynierii, prawa, itp. (Denek, Gnitecki 1983, Pilecka 1987, Rumiński 1990).

Warto dodać jeszcze, że badania porównawcze prowadzone przez T.Rychtę (1975) między grupami studentów AWF i filozofii uczelni warszawskich wykazały wyższy poziom inteligencji skrytalizowanej u studentów filozofii. Jednocześnie studujący wychowanie fizyczne okazali się być bardziej przyjacielscy, sumienni, odpowiedzialni i odporni w sytuacji zagrożenia. Wyższy poziom racjonalizmu towarzyszył w tej grupie lepszej samoocenie. Studenci filozofii choć bardziej wrażliwi, byli jednak silniej dominujący, niekonwencjonalni, samowy-

starczalni i radykalni. W późniejszych badaniach (Rychta 1997) podstawową rolę w opisie osobowości studentów wychowania fizycznego odgrywały cechy związane z wymiarami temperamentalnymi: siła procesu pobudzania i ruchliwość procesów nerwowych.

Badania B. Pileckiej (1987) przeprowadzone w WSP w Rzeszowie ukazują różnice w osobowości studentek kierunków ścisłych i humanistycznych. Kobiety studiujące na kierunkach ścisłych były jakby bardziej dojrzałe; spotykamy tam więcej osób samodzielnych, realizujących własne cele, posiadających ambicje i inicjatywę, preferujących niezależność. Na kierunkach humanistycznych częściej występującymi cechami były niepewność, lęk, obniżony nastrój, konflikty z otoczeniem i poczucie mniejszej wartości.

Problemem niniejszych badań było badanie różnic w osobowości studentek powstałych pomiędzy poszczególnymi badanymi przez nas kierunkami studiów.

Pytania badawcze

W oparciu o koncepcje teoretyczne można sformułować pytanie badawcze:

Czy występują statystycznie istotne różnice pomiędzy wymienionymi grupami w zakresie badanych cech, a jeżeli tak to w których ?

Sformułowano następujące hipotezy badawcze:

Studentki ekonomii wykazują najwyższy poziom inteligencji.

Studentki filologii polskiej i angielskiej wykazują najwyższy poziom neurotyzmu.

Studentki pedagogiki są najbardziej ekstrawertyczne.

Materiał badań

Badaniami objęto 539 studentek z pięciu kierunków studiów stacjonarnych Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach, Filii w Piotrkowie Trybunalskim, (obecnie :Filii Akademii Świętokrzyskiej). Były to studentki pedagogiki, historii, anglistyki, polonistyki i ekonomii.

Badania przeprowadzono w pierwszym semestrze nauczania w dwóch cyklach kształcenia: w roku akademickim 1997/98 i 1998/99, na terenie uczelni. Dokonano porównania grup o liczebnościach podanych w tabeli 1.

Tabela 1
Liczebność badanej grupy

Lp	Kierunek studiów	Liczebność	% badanej populacji
1	Ekonomia	114	21.1
2	Fil. Angielska	60	11.1
3	Fil. Polska	130	24.1
4	Pedagogika	175	32.5
5	Historia	60	11.2
6	Razem	539	100

Liczebność badanych wynikała z limitu przyjęć na te kierunki studiów. Ze względu na zbyt małą liczebność mężczyzn wśród ogółu studentów pierwszego roku w badaniach uwzględniono tylko kobiety.

Z kwestionariusza osobowego studentek uzyskano informacje dotyczące ich wieku. Dla potrzeb badania brano pod uwagę skończoną liczbę lat.

Średnia wieku wszystkich badanych studentek wynosi 19,12, odchylenie standardowe 0,50. Wiek studentek wahał się w granicach 18-23 lata.

Narzędzia badawcze

W badaniach wykorzystano następujące techniki badawcze:

Test D-48 („Domino”)

Jest to niewerbalny test badający inteligencję płynną poprzez pomiar zdolności rozumowania. Zadaniem badanego jest wykrywanie stosunków między elementami i wnioskowanie przez analogię. Test angażuje myślenie konwergencyjne, jest mocno nasycony czynnikami inteligencji ogólnej.

Test szybkości spostrzegania

Opracowany na podstawie testu uwagi Toulousea-Pierona służy do pomiaru percepcji. Zadaniem osoby badanej jest wyszukiwanie i wykreślanie znaków graficznych o podanej kształcie wśród zbioru innych, podobnych znaków. Zlicza się prawidłowo rozpoznane znaki, uzyskując w ten sposób wynik będący miarą percepcji w każdej próbie i trzech próbach łącznie.

Zrewidowany Inwentarz Osobowości (EPQ-R) H.J. Eysencka (opracowanie: Drwal i Brzozowski 1995)

Jest to wielowymiarowy inwentarz osobowości zawierający 100 pytań pogrupowanych w cztery skale: ekstrawersji, neurotyzmu, psychotyzmu i kłamstwa.

Wybór opisanych narzędzi pomiarowych nie był przypadkowy. Kierowano się ich przydatnością w badaniu studentów oraz znanymi właściwościami psychometrycznymi (trafność, rzetelność itp.).

Analizy statystyczne danych przeprowadzono według programu statystycznego SPSS. Obliczono średnie i odchylenia standardowe dla wszystkich mierzonych parametrów, a także dla wieku studentek. Porównano średnie wyniki grup, tzn. dokonano zestawienia średnich wyników wszystkich badanych kierunków studiów i obliczono istotność różnic między nimi. W tym przypadku zastosowano test istotności różnic (t - Studenta) i test normalności rozkładów Levena.

W tabelach podano zestawienia średnich, wartości testu t i poziom istotności różnic.

Wyniki badań

Średnie wyniki badań dla każdego kierunku przedstawiają się następująco:

Tabela 2
Wyniki badań inteligencji i percepcji

		Kierunki									
		Ekonomia		Fil. Angielska		Fil. Polska		Pedagogika		Historia	
Lp	Cecha	x	s	x	s	x	s	x	s	x	s
1	Inteligencja	32,91	5,12	30,95	6,76	28,86	5,46	29,79	5,43	28,48	5,92
2	U- 1	30,60	6,37	26,71	5,55	26,97	7,31	29,32	7,26	28,56	5,72
3	U - 2	31,43	6,55	29,91	6,15	28,41	6,80	29,41	8,50	30,98	7,79
4	U - 3	34,86	8,24	32,26	7,77	32,18	9,55	31,88	9,38	32,24	8,54
5	U-sum	96,93	16,19	86,66	16,93	87,47	20,28	90,22	22,13	91,22	19,94

x - średnia

s - odchylenie standardowe

U - percepcja

Z danych w tab. wynika, że najwyższy poziom inteligencji charakteryzuje studentki Ekonomii ($x = 32,91$), zaś najniższy historii ($x = 28,48$) i filologii polskiej ($x = 28,86$).

Studentki ekonomii są również najbardziej sprawne percepcyjnie, tę przewagę obserwujemy we wszystkich zadaniach z wyborami. Najślabiej w teście percepcji wypadły studentki filologii angielskiej ($x = 86,66$).

Tabela 3
Wyniki badania cech osobowości EPQR

Kierunki											
		Ekonomia		Fil.Angielska		Fil.Polska		Pedagogika		Historia	
Lp	Cecha	x	s	x	s	x	s	x	s	x	s
1	Ekstrawer.	15,12	4,40	14,50	4,31	15,49	4,17	15,87	4,35	14,08	5,16
2	Kłamstwo	8,67	3,71	7,87	3,79	8,68	3,87	7,97	3,68	9,24	4,05
3	Neurotyzm	14,88	4,98	16,0	5,07	15,38	5,10	14,34	5,04	14,93	5,44
4	Psychotyzm	7,32	2,61	9,03	3,46	7,44	3,15	7,94	3,11	7,71	3,06

Najwyższy poziom ekstrawersji obserwujemy w grupie studentek pedagogiki ($x=15,87$), zaś najbardziej introwertyczne są historyczki ($x=14,08$).

Najbardziej prawdopodobne okazały się być studentki filologii angielskiej ($x = 7,87$), lecz przy tym są także najbardziej psychotyczne ($x=9,03$). Co ciekawe w tej grupie zauważamy także największy neurotyzm ($x=16,0$).

Aby ułatwić ocenę różnic pomiędzy poszczególnymi kierunkami dokonano zestawienia w parach (każdy z każdym).

Porównanie osobowości studentek Ekonomii i Filologii Angielskiej

Badane grupy różnią się w sposób istotny statystycznie pod względem poziomu inteligencji ($p<0,05$). Wyższy poziom tej cechy występuje w grupie ekonomistek, lecz w grupie studentek anglistyki obserwujemy większe jej rozproszenie. Studentki anglistyki są pod względem poziomu inteligencji bardziej zróżnicowane.

Ciekawie przedstawiają się wyniki w teście percepcji. Znaczącą różnicę uzyskano w zadaniach z jednym wyborem ($p=0,00$), występuje także różnica w zadaniach z trzema wyborami ($p<0,05$). Wynik będący sumą poprawnych wyborów także różnicuje grupy ($p<0,01$). Wyższe wyniki w każdym przypadku dotyczą studentek ekonomii. Rozproszenie cechy w obu grupach jest podobne. Zatem studentki ekonomii są grupą z większą koncentracją uwagi, są bardziej sprawne percepcyjnie, a w związku z tym szybciej pracują.

Tabela 4

Istotność różnic Ekonomia - Fil. Angielska Inteligencja i Percepcja

Lp	Cecha	t	poziom istot.
1	Int.	1,96	0,05
2	U - 1	3,95	0,00
3	U - 2	1,47	0,15
4	U - 3	1,99	0,05
5	U - s	2,74	0,01

Grubym drukiem oznaczono znaczące statystycznie poziomy istotności.

W teście Eysencka wyniki różnią się wyraźnie tylko w skali psychotyizmu ($p=0,00$). Wyższy poziom tej cechy posiadają studentki anglistyki, u nich zauważa się także większe rozproszenie tej cechy. Ekonomistki są zatem bardziej konwencjonalne, wyższy psychotyizm w grupie anglistek może wskazywać na ich ekscentryzm lub dystans społeczny.

Pozostałe skale wymienionego testu nie różnicują badanych grup.

Tabela 5

Istotność różnic Ekonomia - Fil. Angielska EPQR

Lp	Cecha	Test t	Poziom istot.
1	Ekstrawersja	0,89	0,37
2	Klamstwo	1,35	0,18
3	Neurotyzm	-1,39	0,17
4	Psychotyizm	-3,67	0,00

Porównanie wyników badań studentów Ekonomii - Filologii Polskiej

Badane grupy uzyskały znacząco odmienne wyniki w skali badającej poziom inteligencji ($p=0,00$). Wyższa inteligencja charakteryzuje studentki ekonomii. Rozproszenie wyników w obu grupach jest porównywalne.

Ekonomistki uzyskały także o wiele lepsze rezultaty w badaniu percepcji. W czterech skalach badających percepcję prym wiodą ekonomistki, a wyniki badania są istotne statystycznie. W zadaniach z jednym wyborem ($p.=0,00$), w zadaniach z dwoma wyborami ($p.<0,001$), z trzema wyborami ($p.<0,02$), a w skali sumującej wybory ($p.=0,00$). W każdej ze skal rozproszenie wyników jest większe w grupie polonistów. Pod względem poziomu koncentracji uwagi i szybkości pracy ekonomiści przewyższają polonistów, choć wśród tych drugich różnicowanie wewnętrzne cechy jest większe.

Tabela 6
Istotność różnic Ekonomia Fil. Polska Inteligencja i Percepcja

Lp.	Cecha	Test t	Poziom istot.
1.	Inteligencja	5,88	0,00
2.	U - 1	4,06	0,00
3	U - 2	3,48	0,01
4	U - 3	2,31	0,02
5.	U - suma	3,97	0,00

W teście Eysencka brak różnic pomiędzy badanymi grupami.

Tabela 7
Istotność różnic Ekonomia - Fil.Polska EPQR

Lp	Cecha	Test t	Poziom istot.
1	Ekstrawersja	-0,67	0,50
2	Kłamstwo	-0,02	0,98
3	Neurotyzm	-0,76	0,45
4	Psychotyzm	-0,32	0,75

Porównanie wyników badań studentów Ekonomii i Pedagogiki

Studentki ekonomii uzyskały znacząco wyższe wyniki w badaniu inteligencji ($p=0,00$), wewnętrzne zróżnicowanie grup jest porównywalne.

W czterech skalach testu badającego percepcję obserwujemy różnice istotne statystycznie. W zadaniach z jednym wyborem grupy nie różnią się w sposób istotny, lecz w zadaniach z dwoma wyborami różnica jest widoczna ($p<0,04$), w zadaniach z trzema wyborami ($p<0,01$), w skali sumującej ($p<0,01$), zawsze na korzyść studentów ekonomii. Wyniki skal badających poprawne wybory w każdym przypadku wskazują na większe zróżnicowanie wewnętrzne w grupie studentów pedagogiki.

Tabela 8

Istotność różnic Ekonomia - Pedagogika Inteligencja Percepcja

L.p.	Cecha	Test T	Poziom istot.
1	Int.	4,84	0,00
2	U - 1	1,54	0,13
3	U - 2	2,14	0,03
4	U - 3	2,75	0,01
5	U - suma	2,77	0,01

Wymiary osobowości badane testem Eysencka nie różnicują grup w sposób wyraźny. W jednym przypadku - w skali psychotyzmu różnica jest subtelna a wynik zbliża się do granicy istotności ($p<0,07$). Większym psychotyzmem charakteryzują się studentki pedagogiki. Zróżnicowanie wewnętrzne badanych grup jest porównywalne.

Tabela 9
Istotność różnic Ekonomia - Pedagogika EPQR

Lp	Cecha	Test t	Poziom istot.
1	Ekstrawersja	-1,42	0,16
2	Kłamstwo	1,57	0,12
3	Neurotyzm	0,90	0,37
4	Psychotyzm	-1,84	0,07

Porównanie wyników badań Ekonomii i Historii

Ekonomistki w porównaniu ze studentkami historii uzyskali znacząco wyższe wyniki w badaniu inteligencji ($p=0,00$), przy podobnym rozproszeniu wyników. Oznacza to także, że ekonomistki są grupą bardziej inteligentną niż jakkolwiek inna badana przez nas grupa.

Pod względem umiejętności percepcyjnych nieco lepszą grupą są również ekonomiści, choć różnice mają subtelny charakter. W zadaniach z jednym wyborem ($p<0,05$), w zadaniach z trzema wyborami (p.i. zbliża się do granicy istotności $<0,07$), zaś w skali sumującej (p. zbliża się do granicy istotności $0,06$). Wewnętrzne zróżnicowanie wyników jest większe w grupie historyków, lecz tylko w skali sumującej, w pozostałych skalach podobne.

Tabela 10
Istotność różnic Ekonomia - Historia Inteligencja Percepcja

Lp	Cecha	Test T	Poziom istot.
1	Int	4,84	0,00
2	U - 1	1,95	0,05
3	U - 2	0,38	0,70
4	U - 3	1,85	0,07
5	U - suma	1,93	0,06

Wymiary osobowości: ekstrawersja, neurotyzm, psychotyzm oraz kłamstwo, tu rozumiane jako potrzeba aprobaty nie różnicują obu grup. Jednak zawsze, choć

w niewielkim stopniu bardziej zróżnicowaną wewnątrznie grupą są studentki historii.

Tabela 11
Istotność różnic Ekonomia - Historia EPQR

Lp	Cecha	Test t	Poziom istot.
1	Ekstrawersja	1,32	0,19
2	Kłamstwo	-0,92	0,36
3	Neurotyzm	-0,06	0,95
4	Psychotyzm	-0,88	0,38

Porównanie wyników badań studentek Filologii Angielskiej - Filologii Polskiej

Początkowo obie grupy miały stanowić jedną całość i być traktowane w badaniach jako studentki filologii. Uważna analiza doniesień naukowych i praktyczne obserwacje skłoniły do rozdzielenia grup.

Badania przeprowadzone w naszej uczelni wskazują na istnienie pewnych różnic między mierzonymi cechami obu filologii.

Studentki anglistyki są bardziej inteligentne ($p < 0,03$), chociaż w tym zakresie są również bardziej zróżnicowaną grupą.

Umiejętności percepcyjne obu grup nie różnią się znacząco, jedynie większe zróżnicowanie wewnętrzne wyników obserwujemy w zadaniach z jednym wyborem i w skali sumującej w grupie polonistek, zaś w zadaniach z trzema wyborami w grupie studentek anglistyki.

Tabela 12

Istotność różnic Filologia Angielska - Filologia Polska.

Inteligencja Percepcja

Lp	Cecha	Test T	Poziom istot.
1	Int.	2,26	0,03
2	U - 1	-0,27	0,79
3	U - 2	1,43	0,15
4	U - 3	0,06	0,97
5	U - suma	0,71	0,48

W wymiarach osobowości dostrzega się wyraźną różnicę w skali psychotyzmu (p.i.<0,01), wyższe wyniki uzyskały anglistki. Poza tym brak jakichkolwiek różnic w ekstrawersji, neurotyzmie i skali kłamstwa pomiędzy badanymi grupami. Spójność wewnętrzna wyników w obu grupach jest porównywalna.

Tabela 13

Istotność różnic Fil. Angielska - Fil.Polska EPQR

Lp	Cecha	Test t	Poziom istot.
1	Ekstrawersja	-1,51	0,13
2	Kłamstwo	-1,36	0,18
3	Neurotyzm	0,78	0,43
4	Psychotyzm	3,14	0,01

Porównanie wyników badań studentów Filologii Angielskiej - Pedagogiki

Pod względem poziomu inteligencji nie obserwujemy różnic istotnych statystycznie, jedynie wśród studentek anglistyki wyniki są bardziej zróżnicowane.

Umiejętności percepcyjne w obu grupach są podobne, jednak w zadaniach z jednym wyborem lepiej prezentują się pedagodzy (p<0,01).

W pozostałych zadaniach brak zróżnicowania między grupami. Rozproszenie wyników wewnątrz grup jest dość ciekawe: we wszystkich zadaniach z wyborami bardziej zróżnicowani są pedagodzy.

Tabela 14

Istotność różnic Filologia Angielska - Pedagogika. Inteligencja Percepcja

Lp	Cecha	Test T	Poziom istot.
1	Int	1,20	0,23
2	U - 1	-2,50	0,01
3	U - 2	0,41	0,68
4	U - 3	0,28	0,78
5	U - suma	-0,18	0,89

Wymiary osobowości w sposób bardzo ciekawy różnicują obie grupy. Studentki pedagogiki są bardziej ekstrawertyczne ($p < 0,04$). Studentki anglistyki w porównaniu z nimi są bardziej neurotyczne ($p < 0,03$) i bardziej psychotyczne ($p < 0,02$). Obie grupy uzyskały podobne rozproszenie wewnętrzne wyników. Takie różnice są uzasadnione teorią naukową, a także wsparte wcześniejszymi obserwacjami poczynionymi w niniejszej pracy. Studentki pedagogiki, jako kierunku kształcącego do podjęcia pracy z ludźmi, mają silniej zaznaczoną ekstrawersję. Studentki filologii angielskiej, tak jak opisywano w literaturze przedmiotu, są bardziej neurotyczne. Zwiększony psychotyzm w grupie anglistek jest kolejnym przykładem na występowanie odrębności w tym zakresie w opozycji do innych kierunków. We wszystkich wymiarach rozproszenie wewnętrzne wyników jest podobne.

Tabela 15

Istotność różnic Fil. Angielska - Pedagogika EPQR

Lp	Cecha	Test t	Poziom istot.
1	Ekstrawersja	-2,12	0,04
2	Kłamstwo	-0,19	0,85
3	Neurotyzm	2,19	0,03
4	Psychotyzm	2,28	0,02

Porównanie wyników badań studentek Filologii Angielskiej - Historii

Studentki filologii angielskiej są bardziej inteligentne niż studentki historii ($p < 0,05$), anglistki są również grupą silnie zróżnicowaną wewnątrznie.

Zdolności percepcyjne obu grup są bardzo podobne, różnice występują tylko w zakresie wewnętrznego rozkładu wyników, ponieważ wśród studentek historii prawie zawsze (z wyjątkiem zadań z jednym i z trzema wyborami) wyniki są bardziej rozproszone.

Tabela 16

Istotność różnic Fil. Angielska - Historia Inteligencja Percepcja

Lp	Cecha	Test t	Poziom istot.
1	Inteligencja	2,02	0,05
2	Uwaga - 1	-1,71	0,09
3	Uwaga - 2	-0,79	0,43
4	Uwaga - 3	0,01	0,99
5	Uwaga - suma	-0,44	0,66

W skalach testu Eysencka obserwujemy ciekawe różnice pomiędzy grupami. Poziom ekstrawersji jest podobny w obu grupach, lecz historycy są silniej zróżnicowani wewnątrznie. Skala kłamstwa subtelnie różnicuje grupy. Historycy okazali się być osobami mniej dojrzałymi, ponieważ wyższe wyniki w skali kłamstwa (p.i. zbliża się do granicy istotności $< 0,06$) uzyskują osoby posiadające większą potrzebę aprobaty społecznej a odpowiadające w teście w taki sposób aby „dobrze wypaść”. Dlatego skalę nazywa się czasem skalą naiwnego kłamstwa.

Neurotyzm jest w obu grupach podobny. Psychotyzm jest silniejszy w grupie studentek anglistyki ($p < 0,03$), przy podobnym zróżnicowaniu wewnątrznie grup. Studentki filologii angielskiej po raz kolejny uzyskują wyższe wyniki w skali psychotyzmu. W porównaniu z historyczkami są grupą dystansującą się i ekscentryczną.

Tabela 17
Istotność różnic Filologia Angielska - Historia EPQR

Lp	Cecha	Test t	Poziom istot.
1	Ekstrawersja	0,48	0,64
2	Kłamstwo	-1,91	0,06
3	Neurotyzm	1,11	0,27
4	Psychotyzm	2,21	0,03

Porównanie wyników badań studentek Filologii Polskiej - Pedagogiki

Poziom inteligencji nie różnicuje grup. Rozproszenie wyników jest takie samo.

Sprawność percepcyjna obu grup jest porównywalna. Obserwujemy tylko jedną różnicę w zadaniach z jednym wyborem, sprawniejsze okazały się być studentki pedagogiki ($p.i.<0,01$), w tej grupie rozproszenie wyników w zadaniach z dwoma wyborami także jest większe.

Tabela 18
Istotność różnic Filologia Polska - Pedagogika. Inteligencja Percepcja

Lp	Cecha	Test t	Poziom istot.
1	Int	-1,47	0,14
2	U - 1	-2,74	0,01
3	U - 2	-1,09	0,28
4	U - 3	0,27	0,79
5	U - suma	-1,09	0,28

Wymiary osobowości słabo różnicują obie grupy, rozproszenie wyników jest porównywalne. Jedynie neurotyzm okazał się być silniej zaznaczony w grupie polonistek.

Tabela 19

Istotność różnic Fil.Polska - Pedagogika EPQR

Lp	Cecha	Test t	Poziom istot.
1	Ekstrawersja	-0,77	0,44
2	Kłamstwo	1,64	0,10
3	Neurotyzm	1,76	0,08
4	Psychotyzm	-1,39	0,17

Porównanie wyników badań studentów Filologii Polskiej - Historii

Grupy nie różnią się w sposób statystycznie istotny pod względem poziomu funkcjonowania intelektualnego.

W teście uwagi różnice są niewielkie. W zadaniach z dwoma wyborami lepszy poziom funkcjonowania zauważamy u studentek historii (p.i.<0,03). We wszystkich zadaniach rozproszenie wyników jest większe wśród studentek pedagogiki.

Tabela 20

Istotność różnic Filologia Polska - Historia Inteligencja Percepcja

Lp	Cecha	Test t	Poziom istot.
1	Int	0,40	0,68
2	U - 1	-1,53	0,13
3	U - 2	-2,16	0,03
4	U - 3	-0,14	0,97
5	U - suma	-1,11	0,27

Osobowość obu grup nie różni się znacząco. Jedynie ekstrawersja jest silniej zaznaczona w grupie polonistek (p.i. zbliża się do granicy istotności < 0,07). Rozproszenie wyników jest porównywalne.

Tabela 21

Istotność różnic Fil. Polska - Historia EPQR

Lp	Cecha	Test t	Poziom istot.
1	Ekstrawersja	1,84	0,07
2	Kłamstwo	-0,90	0,37
3	Neurotyzm	0,54	0,59
4	Psychotyzm	-0,56	0,58

Porównanie wyników badań studentek Pedagogiki i Historii

Badane grupy charakteryzuje podobny poziom inteligencji. Zróżnicowanie wewnętrzne jest podobne.

W badaniu percepcji, w zadaniach z wyborami brak różnicy statystycznie istotnej; obserwujemy tylko większe zróżnicowanie wyników we wszystkich zadaniach w grupie studentek pedagogiki.

Tabela 22

Istotność różnic Pedagogika - Historia. Inteligencja Percepcja

Lp	Cecha	Test t	Poziom istot.
1	Int.	1,48	0,14
2	U - 1	0,68	0,50
3	U - 2	-1,17	0,24
4	U - 3	-0,24	0,80
5	U - suma	-0,29	0,78

Osobowość studentek także jest odmienna. Studentki pedagogiki są bardziej ekstrawertyczne ($p < 0,02$) a także mają mniejszą potrzebę pokazywania się w lepszym świetle, co uwidacznia różnica w skali kłamstwa ($p < 0,03$). We wszystkich skalach Eysencka zróżnicowanie wewnętrzne wyników jest podobne.

Tabela 23

Istotność różnic Pedagogika - Historia EPQR

Lp	Cecha	Test t	Poziom istot.
1	Ekstrawersja	2,39	0,02
2	Kłamstwo	-2,23	0,03
3	Neurotyzm	-0,76	0,45
4	Psychotyzm	0,50	0,62

Wnioski z badań

Odpowiadając na pytanie: czy występuje i jakie jest zróżnicowanie cech osobowości badanych przez nas studentek, stwierdzamy, że takie zróżnicowanie występuje, a poziom nasilenia badanych cech osobowości jest u studentek różnych kierunków odmienny.

Tym samym potwierdzają się hipotezy postawione w pracy.

Najwyższy poziom inteligencji obserwujemy w grupie studentek ekonomii, co jest zgodne z przyjętymi w tej pracy założeniami.

Cechą wyróżniającą anglistów jest znacząca dominacja psychotyzmu, co możemy tu interpretować jako tendencję do wyróżniania się, potrzebę bycia kimś szczególnym, skłonność do ekscentrycznych zachowań.

Istnieje wiele podobieństw między studiowaniem anglistyki i filologii polskiej, są to przecież kierunki humanistyczne. Udało się nam jednak ustalić pewną znaczącą różnicę pomiędzy studentkami filologii angielskiej i polskiej. Anglistki cechuje silniejsze występowanie cech psychopatycznych, które mogą wskazywać na ekscentryzm i tendencję do utrzymywania dystansu wobec innych. Takie cechy rodzą konflikty interpersonalne. Angliści są grupą silniej zróżnicowaną wewnątrznic - więcej jest wśród nich osób wyróżniających się. Uogólniając studentki anglistyki są bardziej inteligentne niż ich koleżanki, lecz są też o wiele bardziej konfliktowe.

Anglistyka pozwala biegle opanować język powszechnie używany na świecie, traktowany czasem jako język uniwersalny. Jego wyuczenie się jest „przepustką do lepszego świata”, daje szansę pracy w zagranicznych firmach, sposobność porozumiewania się poza granicami kraju w strefie bogatej ekonomicznie, itd. Anglistyka jest postrzegana jako atrakcyjny kierunek studiów i dlatego konkurencja na egzaminach wstępnych jest duża (na tutejszej uczelni zwykle 3-5 osób na jedno miejsce). Wybór tego kierunku studiów nie koniecznie jest podyktowany zaintereso-

sowaniami humanistycznymi. Zapewne stąd pochodzą także różnice w osobowości studentek obu filologii.

Ekonomistki posiadają największe zdolności percepcyjne.

Studentki pedagogiki są grupą, którą odróżnia od innych kilka cech osobowości. Najsilniejsza różnica w relacji z nimi dotyczy studentek anglistyki i historii. Różnice (szczegółowo omówione w poprzednich podrozdziałach) wskazują na to, że studentki pedagogiki posiadają cechy preferowane w zawodach opartych na kontaktach z ludźmi. Są one nie tylko silniej ekstrawertyczne, ale także bardziej zrównoważone i dojrzałe. Takie cechy wskazują także na to, że będą lepiej funkcjonować w środowisku rówieśniczym na uczelni. Wpływ tych cech osobowości na wyniki w studiach może być jednak niekorzystny. Preferowanie kontaktów interpersonalnych rodzi obawy o właściwe dysponowanie czasem koniecznym do pracy na uczelni.

Studentki polonistyki i anglistyki okazały się być bardziej neurotyczne niż studentki pedagogiki.

Możemy się spodziewać, że studentki polonistyki są osobami gorzej radzącymi sobie w życiu. Specyficzne komponenty osobowości, które obserwujemy w tej grupie wskazują na to, że polonistki są mniej dojrzałe, kierują się silniej emocjami niż rozsądkiem. Są także osobami ze skłonnością do zachowań nerwicowych. Jako studenci mogą mieć problemy z przystosowaniem do wymagań uczelni, mieszkaniami poza domem rodzinnym, itp.

Ocena uwarunkowań przystosowania do wymogów życia studenckiego i szans na sukcesy w studiach jest trudna i przekracza ramy tej pracy. Nie bez znaczenia jest system wymagań uczelnianych i inne czynniki nie brane tu pod uwagę. Temat jest jednak ważny i wymaga dalszych badań.

Bibliografia

1. Czarnecki K. 1972 „Próba poznawania osobowości studentów uczelni wyższej” Wyd. Uniw. Katowice
2. Davis H. 1974 „Co mierzy skala P?” *British Journal of Psychology*, za: Pospiszyl 2000.
3. Denek K., Gnitecki J. 1983 „Wyznaczniki i uwarunkowania efektywności kształcenia w szkole wyższej” PWN Warszawa - Łódź
4. Drwal R.Ł., Brzozowski P. 1995 „Zrewidowany Inwentarz Osobowości H.J. Eysencka” w: R.Ł. Drwal (red.) „Adaptacja kwestionariuszy osobowości”, Warszawa PWN.
5. Eysenck H.J. 1990 „Biological Dimensions of Personality”. [w:] L.A. Pervin

- (red.) Handbook of Personality: Theory and Research, New York / London, Guilford Press.
6. Mikołajczyk M., Radzicki J., 1980 „Potrzeba aprobaty społecznej a akceptacja i przestrzeganie niektórych norm moralnych” „Psychologia Wychowawcza” nr 3.
 7. Ochmański M., 1991 „Neurotyczność studentów wybranych kierunków nauczycielskich.” UMCS Lublin, „Dz. Szk. Wyższej” nr 3.
 8. Pilecka B., 1987 „Osobowościowe korelaty pochodzenia w studiach wyższych” Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, Rzeszów
 9. Pluta K., 1987 „Osobowość kandydatów na nauczycieli i jej zmiany w trakcie studiów” Wyd. WSP Opole.
 10. Pospiszyl K., 1985 „Psychopatia” Wydawnictwo PWN.
 11. Pospiszyl K., 2000 „Psychopatia” Wyd. Akademickie Żak.
 11. Rumiński A., 1990 „Psychospołeczne uwarunkowania powodzeń i niepowodzeń w studiach pedagogicznych”, Życie Szkoły Wyższej 7/8.
 12. Rychta T., 1975 „Struktura osobowości studentów wychowania fizycznego a ich wyniki w nauce” Kultura fizyczna nr 10.
 13. Rychta T., 1997 „O osobowości studentów wychowania fizycznego i sportowców” Wychowanie fizyczne i sport nr1/2.
 14. Sanocki W., 1981 „Kwestionariusze osobowości w psychologii”, PWN Warszawa.
 15. Sosnowski T., 1995 „Lęk jako stan i jako cecha w ujęciu Ch. D. Spielberga”, [w:] „Przegląd Psychologiczny” nr 20.
 16. Strelau J., 1995 „Temperament i inteligencja”, PWN Warszawa.
 17. Strelau J., 1998 „Psychologia temperamentu”, PWN Warszawa.
 18. Susułowska M., Nęcki Z., 1977 „Psychologiczna analiza przebiegu studiów wyższych” PWN Warszawa.
 19. Wankowski J., 1973 „Temperament, Motivation and Academic Achievement. Studies of Success and Failure of a Random Sample of Students in One University”. Birmingham.
 20. Wierszal M. - Bazyl M., 1978 „Kwestionariusz do mierzenia motywacji osiągnięć”, [w:] „Przegląd Psychologiczny”, nr 2.
 21. Zazzo B., 1972 „Oblicza młodości. Psychologia różnicowa wieku dorastania” PWN Warszawa.